

Syllabus economie vwo 2023 – verwerking commentaar uit de veldraadpleging

CvTE-syllabuscommissie economie vwo, juni 2019

1 Veldraadpleging

Op 14 maart 2019 publiceerde de door het CvTE ingestelde syllabuscommissie economie vwo een conceptsyllabus met een nieuwe invulling van de macro-economische domeinen. Op verschillende manieren heeft de commissie reactie op de tekst gevraagd: via een digitale veldraadpleging (136 respondenten), een panel met docenten en vakdidactici (negen deelnemers) en een uitnodiging aan enkele hoogleraren en auteurs van economiemethoden. In het algemeen klinkt in deze reacties ondersteuning voor de door de commissie gekozen weg, inclusief de keuze van het IS-MB-GA model. Tegelijkertijd viel zorg te beluisteren over de omvang en het gebruik van wiskunde. Er waren ook inhoudelijke opmerkingen. In dit artikel laat de syllabuscommissie zien wat de voornaamste kritiekpunten op de concepttekst waren en hoe daarmee is omgegaan in de definitieve syllabus. Voordat de syllabustekst werd afgerond, heeft de commissie nog een gesprek gevoerd over de gemaakte keuzes met een groep van hoogleraren (Bovenberg, Hinloopen en Teulings) en een gesprek met het sectiebestuur Algemene Economie van de Vecon.

2 De bevoegdheid van de commissie

Uit enkele reacties spreekt twijfel of de syllabuscommissie wel de voorgestelde wijzigingen mag doen. Syllabuscommissies expliciteren de onderdelen van een examenprogramma die tot het centraal examen behoren om zodoende meer duidelijkheid te geven over wat er centraal wordt geëxamineerd. Het CvTE voert jaarlijks klein onderhoud uit en start groot onderhoud als het werkveld dit noodzakelijk vindt, na goedkeuring door het ministerie van OCW. In januari 2018 hebben de Vecon, de SLO, het CvTE en OCW gezamenlijk afspraken gemaakt over de huidige syllabustrajecten voor vwo en havo. De wijzigingen in de vwo-syllabus zijn groot onderhoud, omdat ze passen binnen het bestaande examenprogramma. Voor wijziging van een examenprogramma wordt een programmacommissie ingesteld en is de SLO verantwoordelijk voor het ontwikkeltraject.

3 Moeilijkheidsgraad – wiskundig redeneren

De commissie koos ervoor om de conjunctuuranalyse ook wiskundig uit te werken. De commissie ziet voordelen in de wiskundige benadering: het draagt bij aan het ontwikkelen en vergroten van de analytische vaardigheden van leerlingen, het is goed te onderwijzen met de wiskunde uit de onderbouw en het verhoogt het differentiërend gehalte van het centraal examen. In de digitale enquête werd docenten gevraagd de commissie in deze te adviseren. Deze vraag riep veel reacties op die vaak tegenover elkaar stonden. Minstens een derde van de respondenten in de digitale enquête toont zich tevreden over de manier waarop wiskundig redeneren in de conceptsyllabus is verwerkt. Een meerderheid vindt deze onderdelen van de syllabus echter ongeschikt voor toetsing in een centraal examen. Een vergelijkbare verhouding van opinie kwam terug in het docentenpanel.

Docenten zijn bevreesd voor het 'rekenen om het rekenen', niet alleen door docenten maar ook door toetsenmakers. Ook zouden zwakkere leerlingen kunnen afhaken. Bovendien zijn misschien niet alle docenten even goed toegerust om de wiskundige benadering goed te doceren. Uiteindelijk is voor de commissie economisch begrip van leerlingen belangrijker dan wiskundig begrip. De commissie hecht bovendien zeer aan een breed draagvlak voor de herziening van de syllabus. Daarom is de wiskundige benadering van het IS-MB-GA model geschrapt voor het centraal examen, ook al is de commissie van opvatting dat het op vakinhoudelijke gronden beter zou zijn als een wiskundige benadering wél een rol zou kunnen krijgen. Docenten kunnen de wiskundige uitwerkingen uit de conceptversie van de syllabus uiteraard wel gebruiken in hun schoolexamens.

4 Omvang van de lesstof

Veel respondenten gaven aan de nieuwe domeinen H en I ambitieus en uitdagend te vinden maar ook te omvangrijk. Om die reden heeft de commissie aanzienlijk in de hoeveelheid lesstof geschrapt. Dit betekent dat bepaalde onderwerpen niet in het centraal examen komen. Het staat docenten vrij om in het schoolexamen wél aandacht aan onderwerpen te geven die nu zijn verdwenen.

In conceptversie van domein H zijn onder meer geschrapt: meetproblemen bij bbp, statische en dynamische koopkrachtontwikkeling, de expliciteringen bij sommige belastingen, de uitkeringen en de toeslagen. Daarnaast is geschrapt in het sub-domein arbeidsmarkt: de verklaringen voor structurele werkloosheid en frictiewerkloosheid worden nu gezien als contexten waarop concepten uit domein D en F kunnen worden toegepast. In domein I is geschrapt: onconventioneel monetair beleid (en alle zaken die daarmee samenhangen), de wiskundige formulering van multipliers en de wiskundige formulering van het IS-MB-GA model. Indexcijfers als middel om reële grootheden te berekenen zijn – op veler verzoek – weer teruggebracht. Het begrip NAIRU is vervangen door natuurlijke werkloosheid. Verder zijn sommige sub-domeinen aangescherpt en geherformuleerd.

5 Concept-context

Enkele critici zijn van mening dat de nieuwe invulling van domein H en I het concept-context uitgangspunt van het examenprogramma onrecht doet. Docenten maken overigens geen bezwaren tegen dit vermeende afwijken van het concept-context uitgangspunt. Doordat H en I veel meer zijn uitgewerkt dan de andere domeinen zouden docenten bovendien een didactisch voorschrift krijgen.

Naast de reacties van docenten in de digitale veldraadpleging en het panel ontving de commissie schriftelijke reacties van de docenten/auteurs Ton Bielderma, Henk Douna (Cumulus), Ferry Haan, Johan Heurter (LWEO), Jolanda Suijker en Peter Voorend en van de hoogleraren (prof. dr.) Wim Boonstra, Lans Bovenberg, Arnold Heertje, Jeroen Hinloopen, Rolf Schöndorff en Coen Teulings. De commissie dankt eenieder zeer voor hun commentaar. De kritieken zijn door de commissie besproken en – deels – in de syllabus verwerkt.

De commissie heeft zoveel mogelijk de concept-contextbenadering hersteld in het sub-domein over de arbeidsmarkt. Daarvoor was het echter wel nodig dat domein F iets werd aangepast en herhaalde spelen en de afruil tussen binding en

flexibiliteit bij relaties werd opgenomen. Daarnaast wil de commissie benadrukken dat de concept-contextbenadering op de macro-onderdelen veel sterker is doorgevoerd in de nieuwe syllabus dan in de oude syllabus. Zo wordt bij de geaggregeerde vraag (IS-curve) expliciet de koppeling gemaakt met ruilen over de tijd en de vermogensmarkt (kredietmarkt). De commissie blijft echter van opvatting dat de concept-contextbenadering voor de macro-economische conjunctuuranalyse nooit perfect kan worden doorgevoerd, maar dat dit te billijken is om macro-economie goed te kunnen onderwijzen.

De commissie heeft H en I met opzet verder uitgewerkt dan in de huidige syllabus het geval is zonder overigens daarmee in de didactiek van docenten te willen treden. We constateerden dat de huidige invulling van macro-domeinen te weinig richting en houvast geeft aan de invulling van het onderwijs en de makers van de centrale examens. Ook de lesmethoden verschillen van elkaar en bevatten soms onvolkomenheden. Omdat we de samenhang binnen domeinen veel begrijpelijker wilden maken dan in de huidige syllabus, is voor meer specificatie gekozen zodat macro-economische mechanismen duidelijk worden. Daarmee vergroot de commissie ook de toetsbaarheid van de domeinen in het centraal examen. In de digitale veldraadpleging waarderen docenten deze grotere mate van specificatie.

De commissie heeft lang over de domeinen H en I gesproken en heeft ook ideeën hoe je deze kunt onderwijzen, zoals op enkele plaatsen blijkt in het verantwoordingsdocument. Dit document heeft echter niet de status van een voorschrift en is slechts bedoeld als uitleg van de syllabus en – eventueel – inspiratiebron voor docenten en methodemakers.

Doordat H en I meer zijn gespecificeerd dan de andere domeinen beslaan ze relatief meer pagina's in de syllabus. Dit zal echter geen gevolgen hebben voor de spreiding van vragen over de domeinen in de centrale examens.

6 Invoeringsjaar - 2023

Diverse respondenten gaven aan 2022 als jaar van eerste examen met de vernieuwde syllabus te snel te vinden. Ook uitgeverijen vinden dit te snel. De commissie heeft daarom 2023 als invoeringsjaar gekozen. Wij gaan er daarbij vanuit dat de domeinen H en I in leerjaar 5 voor het eerst aan de orde komen: het schooljaar 2021-2022. In het gesprek met de Vecon is ook 2024 verkend; Vecon en CvTE vinden verder uitstel echter onwenselijk.

7 Tot slot

Economie is een vak met veel debat, zeker als het over macro-economie gaat. Dit debat maakt economie een prachtig vak. Het is mooi als vwo-leerlingen kennis maken met visies op de economische werkelijkheid. Tegelijkertijd vraagt een centraal examen om een bepaalde mate van vastlegging van de te toetsen lesstof. De commissie verwacht met de nieuwe domeinen H en I een sterke basis te geven aan macro-economie in het centraal examen en mogelijkheden te bieden om relaties te leggen met andere domeinen. Tegelijkertijd is er in het schoolexamen gelegenheid voor docenten om naar eigen inzicht de macro-economie nog meer kleur of diepgang te geven.